

Poly Jazyk

languages

AUGUST 1, 15

ANDRII LUNDIAK

Polski język vs. Українська мова

Отож 3 місяці пройшли і я вирішив написати про Польську мову (маю нагоду бути в Польщі). Пізніше, я окремо ще напишу про Польську (то буде погляд “суто лінгвістичний”), але ця стаття має дві мети:

1. дослідницько-лінгвістичний аспект – методика сприйняття/вивчення іноземної мови “на слух”.
2. соціально-історичний аспект – аналіз впливу польсько-української історії на людей та їхню мову.

В статті наведено ряд прикладів польських слів в таких категоріях:

- слова, які я впізнаю бо вони такі самі як в українському західному селі (діалекті),
- просто цікаві словечка,
- слова, які збереглись в прізвищах (перенесено в інший блог).

Розвиток слов'янських мов.

Перше, що відчувається в Польщі, це подібність польської мови до української. Але не до літературної, а до селянської в західноукраїнському регіоні. Я виріс на Галичині, я знаю багато людей так говорять, я так був вихований з тими словами, мої прадіди так говорили. І для мене це цікаво на рівні мовного та генеалогічного дослідження (<http://lundiaak.wordpress.com/>).

Отож наведу 2 факти:

- Згідно цього джерела (<https://elms.wordpress.com/2008/03/04/lexical-distance-among-languages-of-europe/>), польська мова ближча до української та білоруської ніж до російської.
- Згідно історичних даних, ДУЖЕ довгий період Західна Україна була в складі Польщі. Зокрема Волинь, Полісся, Поділля, Покуття, Галичина, Буковина. І не “набратись” польського мовлення просто було не можливо.

Ніби все просто – мимовільне прищеплення польських слів до українського селянина мало б просто пояснювати наявність подібності між мовами. Але давайте глянемо на декілька специфічних польських слів.

Спільні слов'янські слова.

widzieć {віджечь}

- Інфінітив **widzieć** – в укр. офіційній мові – бачити, в укр. неофіційній формі (діалект) – **видіти**.
- В особовій формі ja **widzę** {відзе} – я виджу, вижу.
- В особовій формі ja **widział(a)** -> звучить як “**відзяв, відзява**”. В діалекті ми маємо “**видів, виділа**”. Враховуючи специфіку польської букви Ł – все сходиться – Польське слово прийшло в українську. АЛЕ.

В старослов'янській мові є слово **видѣти** (<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D1%A3%D1%82%D0%B8>), **виждж** (http://starling.rinet.ru/cgi-bin/response.cgi?root=config&morpho=0&basename=%5Cdata%5Ccie%5Cvasmer&first=1&off=&text_word=%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%8C&method_word=substring&ic_word=on&text_general=&method_general=substring&ic_general=on&text_origin=&method_origin=substring&ic_origin=on&text_trubachev=&method_trubachev=substring&ic_trubachev=on&text_editorial=&method_editorial=substring&ic_editorial=on&text_pages=&method_pages=substring&ic_pages=on&text_any=&method_any=substring&sort=word&ic_any=on), (ὄρα̅ν, βλέπειν), що трансформувалось в російській як **видеть** (<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%8C>), **видел, видела**. Про те що російська та болгарська мова споріднені, і що вони більше взяли від старослов'янської мови, я пересвідчився коли писав про болгарську мову (<https://polyjazyk.wordpress.com/2015/06/10/%d0%b0%d0%b7-%d1%81%d1%8a%d0%bc/>).

Хтось може сказати, що наше “видів” то суржик від рос. “видел”. Я не згоден, і ось чому – ЧИСТА АНАЛІТИКА:

якщо укр. слово має букву В (видів) і Л (виділа), то це ознака що слово прийшло з польської. Так як поляки писали букву Л але не могли її вимовляти як українці, то як селяни чули слово від поляків, так вони і до нього звикли !!! А вони звикли казати “Я ВИДІВ”, ба навіть більше, звучить воно як “Я ВИДІУ...”

Отже з імовірністю 90% виходить, що як і польська так і російська взяли слово від старослов’янської. Старослов’янське слово прийшло спочатку через польську мову, а потім це відбилось в діалекті української мови.

wiedzieć {веджєчь}

– знати. Ja wiem {я вем} – я знаю. І як ми знаємо, в давній укр. мові є слово – “**відати**”, рос. **ведать** (<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D1%82%D1%8C>), ст.-слав. **вѣдѣти** (<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%B2%D1%A3%D0%B4%D1%A3%D1%82%D0%B8>), тобто знати, розуміти.

Якщо порівнювати ці два слова (**widzieć** – видіти, **wiedzieć** – відати), то ось як я бачу їх різницю:

- ВИДІТИ – знати, усвідомлювати в значенні візуальному.
- ВІДАТИ – знати, усвідомлювати в значенні ментальному.

Правда в польській мові є також слово “**zobaczyć**” {зобачиць}, що у випадку офіційної української мови, означає те саме і є ближчим до слова “**бачити, побачити**”.

днесь, нині, сьогодні [UA]

– др.-русск. **дньсь** (http://starling.rinet.ru/cgi-bin/response.cgi?basename=%5Cdata%5Cie%5Cvasmer&text_word=%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%8C&method_word=beginning&ww_word=on), гр. σήμερον, болг. **днес**, сербохорв. **данас**, словен. **dnēs, dánes**, чеш., слвц. **dnes**. А от по-польськи майже так само – **dzisiaj** {дзішяй}. Англ. версія геть інакша – **today**. А німецька взагалі не вкладається в “рамки” – **heute**.

Як добре, що до Польщі, і побував в Болгарії, і там почув слово “**Заповядай(те)**”, що має ряд перекладів: “Welcome” or “Please, order”, “Замовляйте”, “Слухаю вас”, “Командуйте”. І уявіть собі моє здивування, коли я почув польське слово:

– **zapowiadać** {заповядаць}, **zapowiadam** {заповядам}, **zapowiadają** {заповедають}, що в найпростішій формі перекладається як заявляти, оголошувати, обіцяти, передбачати, попереджувати.

Дуже цікаво усвідомлювати, що ніби далекі країни та їх мови (Польща та Болгарія) а “на слух” мають однакові слова.

zapoznałem się {запознавем ші}

– ознайомився, познайомився. Це та фраза, яку ви кажете на англійській мові як “Nice to meet you” або ще цікавіше на болгарській мові: “**Приятно ми е да се запознаем**”

В тій же Болгарії я взнав слово “**живот**”, що перекладається як “**життя**” або на рос. мові “**жизнь**”.

Виявляється в польській мові слово життя має 2 значення/переклади

- **życie** {жице} – життя, в значенні фізичного існування, тривалості. В діалекті можна почути слово “**жите**”.
- **żywot** {живот} – 1) життя (застаріла форма, в тому ж значенні); 1) живіт, брюхо, лоно.

Ну і логічно тепер, звідки пішло слово “**животный, животное**” в російській мові.

Це ще раз доказує, що старопольська була ближча до старословянської мови, але з часом, коли почала формуватись українська мова то і польська мова почала видозмінюватись.

drgać {дргачь}

– тремтіти, смикатись, а ще кажуть “дьоргатись” (це суржик від рос. дёргать (<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%B4%D1%91%D1%80%D0%B3%D0%B0%D1%82%D1%8C>)). Але в діалекті в нас є своя форма слова.

*Ти туйво, міко **другаєшци** (<http://sum.in.ua/s/drygaty>) а не танцюєш.*

*Ану не **другайсі**.*

*Якщо перекладати укр. слово “нервувати”, то перекладач дає слово “**drGANIE**”, що в свою чергу більш детально перекладається як імпульс, тремтіння.*

Так що, в діалекті, коли вам кажуть “не другайсі”, то це цілком може бути “не нервуйся” або “не смикайся”.

Яскравий кандидат, що підтверджує факт того, що як і Польська так і Російська мови наслідували від Старослов’янської. Але діалект української отримав слово від польської (так як втрачена голосна в першому складі).

urlop {урльоп}

– відпустка. З дитинства, я чув слово **урльоп**, але думав що слово, якому мене навчили старші, коли виростав в селі, пішло це від німецького **Urlaub** (<http://dictionary.reverso.net/german-english/Urlaub>) {урляуп} – відпустка (бо якраз вчив німецьку тоді). Але в Польщі всі говорять urlop – теж про відпустку.

“Urlop – czas wolny od świadczenia pracy przez pracownika, przewidziany przepisami prawa. “

Ще один доказ, що слово таки до нас прийшло від польської, а вже до польської – з німецької. Точна ознака для цього це – буква/звук “Б”, яка при вимові в багатьох мовах звучить як “П”.

Отож загалом, питання про первинність мови для мене ще відкрите.

Польська мова та Український діалект

Отож, спостерігаючи за мовленням людей навколо мене, я з усвідомленням мети – вивчення мови та дослідження історично-соціального аспекту у відносинах поляків та українців, зібрав так би мовити “вершки” – підбірку слів, які я впізнаю в польській мові. А так як я виріс в селі, то більшість слів мені просто на звук знайомі.

Слова.

szlibyśmy {шлібишьми}

– ми б пішли (англ. – “we would better walk”). А в діалекті:

Ей, шлибисмо вже спати.

abyśmy {абишьми}

– Щоб ми ...

А в діалекті так і є:

Вже як сі стемнит, абисмо не забули запалити свічку.

kobieta, kawaler

– жінка і холостяк. Як і **кобіта** так і **кавалер** дуже поширені в діалекті. Я знав ці слова з дитинства.

Але не знав, що це офіційні слова в Польщі 😊 І тепер дивуюсь на кожному кроці. Треба заповнити форму і вказати marital status, що ти не одружений? Вписуй Kawaler 😊

До речі дівчина буде майже так само – **dziewczyna** {дзєвчина}.

frajer.

człowiek naiwny, łatwo dający się oszukać.

І це дивно. Тільки недавно взнав, що поляки вживають слово **фраєр** (<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D1%94%D1%80>) саме в такому підтексті. Дивно, бо в діалекті ми маємо зовсім протилежне значення – як мінімум хлопець залицяльник,

але в більшості випадків – хлопець, який дуже егоїстично та самовпевнено поводить ся. Який любить вихвалитись, і вигадувати небиллиці. Але який точно не наївний, і не дається бути ошуканим.

Частково з цим словом пов'язане інше слово для хлопців – **штрамак** (<http://www.andrej102.ru/estest/sm/fgr/fgr1105.htm>) – стрункий, високий хлопець. Але це слово пішло від німецького **stramm** (<http://dictionary.reverso.net/german-english/stramm>). Швидше за все, польське слово *frajer* пішло від німецького слова *Freier* (<http://dictionary.reverso.net/german-english/Freier>).

fajne {файне}

– гарно, круто. Часто вживане слово.

Як всі знають в українському діалекті є слово “**файно**” але воно в значенні файна дівчина чи щось інше файно виглядає. А для дівчини вони мають інші слова: **piękna** kobieta, **ładna** dziewczyna

Про слово fajne я ще згадаю далі – в секції матюків та вульгаризму :). Поляки ж використовують його більше як “вигук визнання якості”. Хоча я ще сумніваюсь. Бо різні люди мені пояснювали по-різному.

zacząć {зачонць}

– ona **zaczęła** (зачева), on **zaczął** (зачав) – вона почала, він почав. А в зах.-укр. діалекті є 99% таке саме:

*Він довго думав але такої **зачев** той рік копати.*

*Вона **зачела** місити то кісто, як в хату зайшов Михасько.*

*Адже, воно сі **зачело** брикати вже (про молоду корову).*

Вже добре відома мені буква **Ł** (хай їй грець та польським язикам) дає 100% підказку, звідки слово до нас прийшло.

szalik {шалік}

– **шарф**. Але в діалекті, в багатьох випадках я чув саме “**шалик**”

Возьми шалик, бо вітер там дує. Ще сі простудиш до біди.

spacerować {спацероваць}

– ходити в офіційній мові а в діалекті “**шпацірувати**”. І я пригадую з оповідей старших людей, шпацірувати то з підтекстом – струнко, як солдат. Іменник *спацір* (http://orfograf_ukr.academic.ru/164644/%D1%81%D0%BF%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%80) (перший раз чую саме так) – означає в укр. мові прогулянку.

złość {звошць}

– злість. В офіційній мові дієслово для цього процесу “нервувати”, але в діалекті ми маємо “злоститись”.

*Михаську, та коли ти вже перестанеш **злоститисі** на мене.*

А от слово нервувати в польській мові буде:

opętał {опентав}

– одержимий.

***Opętanie** – stan umysłu, w którym poszczególne człowiek (indywidualizm) odczuwa, że znajduje się pod wpływem zewnętrznej, niefizycznej, najczęściej osobowej siły, lub zachowuje się w sposób, który sugeruje taki stan osobom trzecim.*

А в діалекті, я завжди знав слово “**опантав**” в значенні “тебе біс попутав”, або якась “мара на тебе найшла”.

Був я в одній із книгарень. Шукав словник польсько-англійський. Найшов, але щось передумав купляти. Бо найшов іншу книжку, і купив її. А назва її “**Kraków – historie anegdoty i plotki**”. І це було вирішальним в купівлі книги.

plotki {пльоткі}

– чутки, слухи, вони ж gossips (на англ.) і вони ж “пльоткі” в західноукраїнському діалекті. Це слово, напевно найбільш вживане в селі, особливо між жінками.

*Йой, Насутньо, а ти чула **пльотки** про того Івана-з-під-гори? Кажуть його опантала якась відьма.*

hasać {хасачь}, **hasał** {хасав}

– швидко бігати, витанцьовувати. Ну тут 100% пам’ятаю,

*як я сам малим **гасав** на ровері по вулиці і по городах.*

zwarłować {зварійоваць}, **zwarłowana**

– божеволіти, збожеволіти. Як зараз пригадую, прийшла мені рекламка як завжди в будинковій пошті. І там була стаття про те як не збожеволіти від “гонки за дієтами та фізичними вправами”. Уявіть собі, з якою радістю та здивуванням, я впізнав в польському слові – слово з діалекту української – **зваріювати, зваріював**.

А музиці ковбаси, а музиці сала,

*А музика **звар’ювала** (<http://korysniporady.com.ua/vesilni-kolomijki/>), грати перестала.*

*Саме через те й **звар’ювалися** (<http://www.litmir.co/br/?b=168034&p=51>) ці люди, що знехтувано їхнє право.*

pływać {пвиваць}

– пливати. Саме такою формою слова користуються люди в діалекті. Хоча й офіційне слово “плавати” не далеко.

tlumić {твуміць}

– придушувати (повстання). А мені то нагадує форму слова в діалекті – “**тлумитись**” – це коли діти на одному місці, в тісноті, щось там носяться, б’ються, штовхаються.

drapał {драпав}

– дряпав. Хоча в діалекті часто чув саме форму “драпав”. І якщо подумати, то слово могло прийти саме з польської.

dał drapaка {дав драпака}

– втікати – це фраза з діалекту, де так і кажуть “дав драпака”.

drapak, власне слово то в польській мові означає **каблук**.

Також в польській, це слово означає стару, протерту мітлу, яка тільки тей робить, що дряпає. В діалекті слово так і закріпилось за мітлою “**дряпак**”

próba {пруба}

– тест, спроба. Але з дитинства я знаю таку фразу:

проба грошей не коштує.

chodź tu {ходзь ту}

– “Ходи сюди”. Або в короткій формі “Chodź!” буде означати англійську фразу “С’mon” 😊

А тепер історія від мене. По сусідству живе сім’я. І тато мого однолітка, завжди нам малим казав, коли кликав нас до себе “**Хосьту!**”. Або так ще кажуть собакам чи свійським тваринам, коли кличуть до себе. В принципі фраза не з приємних, вона подається в негативному контексті в більшості випадків.

І уявіть собі моє здивування, коли я чую як поляки кличуть своїх дітей “Chodź tu” 😊

Почувши фразу “z **różnych** stron Polski” – з різних польських сторін (земель) я зразу собі згадав форму слова “різний” в діалекті. Адже я дуже багато разів чув від старших людей як вони кажуть “**ружний**”.

*Маю туйка во **ружні** нитки, так що вибирай собі.*

*Кобіти бувають **ружні**.*

До речі цікава історія-тепер-вже-буде-анекдот про поляка, хорвата та українця – читати тут (http://gazeta.ua/articles/chistota-movlennya/_kobiti-buvayut-ruzni/447856).

na szczęście {на щченшьче}

– на щастя. Але в діалекті я завжди чув “**на щісте**”, на здоров’я, на многоя літ, і “панєслась” 😊

warga {варга}

– Виявляється це офіційне польське слово, що означає **губу**. А я знаю слово “**варга**” в діалекті, яке теж означає губу. Правда в більшості випадків, або тому що (за)велика, або просто вживалось в негативному значенні.

Закрий свої варги.

А ось цікаве пояснення слова з російської мови:

варга (<http://%D0%BF%D0%BE%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2.%D1%80%D1%84/term/%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B3%D0%B0>) – ж. (*варега? карельск.?*) перм. рот, уста, зев, пасть. Кричать во всю варежку, бежать во всю варежку, изо всей мочи, во весь дух. Пялитъ варегу, вят. орать, зевать, кричать во все горло.

Там же є згадка про слова варганить, сварганить, проварганить.

gęba {гемба}

– рот.

Коли компанія “Procter and gamble” набула активності, то реклами їхньої продукції дійшли і до розпадаючого СРСР а потім вже й в Україні. Тож я пригадую як я “бавився” словом “gamble”, але вимовляв його трохи по-іншому. І процесі розмови з батьками, виявилось, що “**гемба**” то аналог слова “рот”. Після того, я ще пару раз десь чув то слово, але потім воно зникло з використання.

Закрий свою гембу

glansowały {глянсовави} trzewiki {тшевікі}

– чистити черевики до блиску. Але здається, тільки в діалекті я чув “**глянцувати/глянцували черевики**”.

ŁÓŻKO {вужко}, **ŁÓŻKA** {вужка}

– ліжка, ліжка (множина). А от в діалекті, ще старі люди завжди казали:

Ану ко прибери вже лужко.

Лігай ко синочку до лужка.

Дивітсі, туй ми маємо всякі-преди-які лужка.

ŁYŻKA {вижка}

– офіційно, “ложка” (spoon англ.), а в діалекті ми завжди вживали “**лижка**”.

mięso {менсо} – *мясо*. Але в діалекті ми завжди казали **мнесо**.

До речі це повторюваний шаблон – коли дві букви просто міняються місцями.

porzeczka {пожечка}

– чорна і червона порічка. А в діалекті червону ми звемо **позичкою** а чорну смородиною.

Прочитавши на польській мові на вікі (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Porzeczka>), тепер розумію, що позичкою можна називати і агрус навіть 😊 Тому що всі вони з одної родини. А в нас позичка закріпилась тільки за червоною. А є ще альпійська “пожечка”.

Слід зауважити, що є слово **pożyczka** {пожичка} – що власне означає поизку, грошову позичку. Тобто на слух ці слова майже подібні.

pijak

– ненажера, піяк/пияк.

kielbasa {кевбаса}

– ковбаса. Як і в офіційні мові так і в діалекті ми маємо це слово.

Але тут, в Польщі більшість ковбас як в нас на Великдень -запашні, і по давньому рецепту.

sztuka {штука} – мистецтво.

sztuki {штуки} – пункти списку, речі. Але в нашому діалекті – **штуки**. Слово на всякі дрібні речі, яким важко знайти пояснення. 😊

Не далеко і слово **kawałki** {каваккі}

– кавалки (діалект), куски (оф.) 😊

Кожен раз приходжу в магазин у кажу:

prosze pani, kawalek kielbase. Caty? Tak caty 😊

Mieć coś do czynienia – {мець цошь до чиненя} – “to have to do smth”. А в діалекті укр. мови я завжди чув фрази такого типу:

Ей, Іванку лиши ко ту справу гет, то тобі не до чиненя?

А ось фраза з твору “Капраль Тимко або що нас губить?”:

*Бо тоді спізна що має,
До чиненя з вояками
Довго нас поамятає*

А ще я чув фразу в значенні “переїдати”:

“Що ж ти так начинієшці тов капустов?”

Aż mi słowa zabrakło {аж мі свова забракво} – “Аж ми слова забракло” – так кажуть в діалекті.

fosa {фоса}

– рів. Але від дитинства я вживав тільки слово “фоса”.

Йди ко прокоси фосу попри дорогу, бо вже заросла що й не видно її.

Пригадую, як перші кроки робив в урбанізацію, то люди дивувались, що на слово “рів” я кажу слово “фоса”. В більшості випадків це великий рів, біля дороги. Читав книжку “*Orzeł biały, czerwona gwiazda* (http://www.znak.com.pl/files/pdf/Davies_Orzelbiały_ISSUU.pdf)”, то там це слово вживалось також у військових термінах міжвоєнного часу.

А ще є слово “*борозда*” або “*борозна*” – це рів між грядками.

Треба йти такою прочистити борозду, по піде дощ, та й як сі закегне, що потім ще гірше буде.

Хоча я часто плутаю, і кажу на то фоса. Але все таки – фоса то більший/великий рів, а борозда то менший/малий рів. І як вже ви догадались, і таке слово є в польській мові. – **bruzda** {брузда}. Тепер я точно знаю – звідки в слові з діалекту появилась буква Д.

До речі про “**закігнути**сі”. Польський аналог – **zaciągać się** {зацьоньгачь ше} але переклад не дуже відповідає подібності. Корені слова (ciągać – тягнути/кегнути) звичайно подібні, але я не найшов точного підтвердження;

onuce {онуце}

– обгортки на ноги військовим (англ. – footwraps). По нашому/діалектному – “**онучі**” 😊

Синку, бери ко онучі на ноги, взувай гумаке і йди такою возьми то шмате з воривка, бо дощ намочит його ще більше.

szmata

– ганчірка (англ. – rag). Але як ви бачите з попередньої цитати, в діалекті так і називали люди “**шмата**” (однина), “**шмате**” (множина).

kierunek {керунек}

– напрям. Але в діалекті, в більшості випадків, я чув “**кірунок**” або “**керунок**”.

*Куди пішли ті люди? Ну та я видів, що вони направилисї в **керунку** до Надвірни.*

los {льос}

– доля (англ: fate). Звичайно і доля як слово вживається. Вже не пам’ятаю де і коли я почув вживання цього слова. Але факт, що в діалекті він більше ніж в офіційні мові. А то що це слово в офіційній польській мові – то є ще один доказ, що саме з польської до нас то слово і прийшло.

Але далеко в діалект не треба ходити. Сучасні письменники, активно вживають такі старі слова. Ось одна цитата:

*Такий **льос** краєзнавця, документувати, описувати, розшукувати, аби через роки цю інформацію шукати і дивуватися: скільки зроблено і, головне, не пропущено. Джерело (<http://zolotapektoral.te.ua/evhen-baran-novi-knyhy-prykarpatskyh-krajeznawtsiv.html>), Євген Баран (<https://www.facebook.com/evgen.baran>).*

А ось цитата з “Вогненні стовпи. Тетралогія”, Іваничук Р.

*.. що ж то за такий **льоc** випав на Боднарівку, що найостаннішому люмпаківі дана влада над селом...*

Не знаючи мови, можна помилитись просто. Бо є і таке слово:

łoś {вошь, лошь}

– що однозначно перекладається як лось (анг. – moose).

Під питанням ще слово.

obserwować {обсервовачь}

– споглядати, **обзирати** (діалект). В англ. мові найближчий аналог – to watch. Але по етимології слова воно ближче до “to observe”. І тут власне, я засумнівався про первинність слова. Якщо глянути на слово “обзирати” з точки зору трансформації букви s -> c та e -> и, що є нормальним, то тоді сходиться.

nędza {нендза}

– злидні, злидар. В діалекті я чув фразу типу:

*“Ой ти ще, **нендзо**”*

*“Ти **нендзо** мала, коли ти мені даш вже чисту годину!” – ганила Подгайного Дмитруня Євка малого Петрика, який товкся матері по голові так, що тій аж бебехи спухли.*

нендза – 1) (заст. (<http://izbornyk.org.ua/biletso/bilo40.htm>)) біда, убогість, нужда, 2) (жарг.) “біда” в значенні “лиха людина”; бідака, побідома; нездала дитина.

Коли був аж на краю Польщі, в Гдині, там в музеї, я натрапив на картини про “Економічну нендзу в Галіції”.

Застаріле українське слово, як ще залишилось в діалекті – “**пензлювати**” є подібним до польського слова

pędzić {пендзічь}, **pędziliśmy** {пендзілішьми}, що то і означає – “йти в певному напрямку”, “йти геть”.

Аналог в англ. мові – to drive, to race, to rush, to hurry.

*Ну, то **пензлюй** собі куди треба, а не повторюй безконечно, як зомбі, “я мушу йти, я мушу йти!” – скинів Хомський – (Ю. Андрухович, Рекреації);*

***Пензлює** Швейк, старий контрабандист, і сяє весь. Бо він уже стомився.
– (І. Бондар-Терещенко, Постебня);*

skurczyć {скурчиць}

– скоротити, скорочувати, зменшувати. Це польське слово нагадав мені цікаве слово в діалекті – “**скорчитись**” – “набирати

певного виразу” (про обличчя). Англійський аналог слова буде “to shrink, to decrease”.

Швейк так висолопив язики, що його обличчя скорчилося в кумедну гримасу, а очі самі заплющилися

Також є і така фраза: “Скорчитися в три погібелі” – дуже зігнутиися, згорбитися.

pudełko {пудевко, пуделко}

– мала картонна коробка, дял обгортки чогось чи одноразовий посуд.

В діалекті так і є – пуделко. Але значення маленька коробка, пуделко пудри, і тд.

“**szlag by to trafi!** (<http://en.bab.la/dictionary/polish-english/szlag-by-to-trafi%C5%82>)” aka “шлях(к) би то трафив” 😊 І навіть ця сакральна фраза з діалекту є в польській мові.

Від німецького Schlag – удар та zu treffen – траплятись.

przekimac {пшекімаць} – “drzemać przez pewien czas” – дримати певний час. А в діалекті “кімарити, прикімарити” 😊

Лягнув я на ліжку, думав прикімарю/закімарю трохи, та я заснув на всю ніч.

=====

Крім просто слів, перш за все хочу відмітити, що специфіка мови в певних місцях, саме така яка збереглась в діалекті української мови.

ą (ов/ев)

salatka z czerwoną fasolą {салатка з червонев фасолев}

– салат з червоної фасолі. або в діалекті:

– салат з червонов фасолев.

Od momentu, kiedy powstała nowa Polska, jakiś rodzaj konfliktu między nią a Rosją (Росієв) bolszewicką (большевіцков)...

Kresy stanowiły pomost łączący Rosję (Росії) z Europą (Європов).

Jeżeli wszystkie pozostałe konflikty, których Polska była stroną (стронов), stanowiły zwyczajne spory graniczne, to wojna z Rosją (Росієв) sowiecką (совецков) była czymś więcej.

się (шє/сі)

Що не може пройти без уваги, так це суфікс “сі” в діалекті. Бо в польській мові – це офіційна частина мови.

telepać się (<http://en.bab.la/dictionary/polish-english/telepa%C4%87>) {телепачь сі}

– коливатись, бути в гарячці, або йти повільно коли треба швидше. А в діалекті буде так:

Що ти телепаєшсі як скажений?!

tapląć się (https://pl.wiktionary.org/wiki/tapla%C4%87_si%C4%99) {тапlachь сі}

nurzać się w błocie lub płytkiej wodzie

– таляпатись у воді або в болоті. Такого слова в офіційні мові навряд чи ви знайдете. А от в діалекті запросто.

borykać się (z) {борикачь ше}

– боротись (з), англ. – “to grapple with”, “to struggle with”, “to contend with”. А в діалекті так і є:

Адве, ті дві корови знов боріжкajúтсі.

або ось така, довша цитата:

Іноді побіч з дівочими гагілками чи веснянками хлопці зводять свої ігри: борікаjúтсья, бігаjúт навипередки, «будують вежу», стаючи один на одного, тощо.

ciszyć – втихомирувати, але дитину.

spacyfikować – втихомирювати заколот, війну, проблеми.

Co się cieszysz? {цешиш}

– фраза яка каже/питаться чому людина занадто багато радіє. В діалекті так і звучить “**Чого сі тішиш?**”

wdrapywać/wdrapywał się {вдрапивав сі}.

– піднімався драбиною.

czołgać się {човгать ше}

– повзати (англ – to crawl). Коренеіє слово czołg {човг} танок.

Як тільки я побачив це слово, зразу згадав нашу форму в діалекті **човхатись** аб **ховзатись**:

*Я взяв курку і чоботи і йду **човхатисі** на дорозі.
Зима така, що йти не можливо, лишієсі постійно **човхатисі**.*

Цікаве слово:

- і “Ч” буква є (яка коли трансформується в “К” згідно відомого правила – маємо слово ковазтись),
- і “Л” буква яка змінилась на вимовну “В”.

kajać się – каятисі

przyznawać się – признаватисі.

łyżwy {в/лижви} – ice skates – ковзани. Але в діалекті завжди “лижви” то були лижі.

Ну а для лижів є польське слово “narty” {нарти}.

lampka {лямпка} – бокал для вина. Але якщо придивитись до діалектуб то є слово “лямпак” – стакан горілки, переважно малий або чуть більший, але не бокал.

А на рахунок малого стакану то польське слово – **kieliszek** {кілішек}.

pożółkły {пожувкви} – щось що пожовтіло. В діалекті вживається та само – “пожовкли” .

pożółknać {пожувкнончъ} – інфінітив “пожовкнути/жовкнути”

І так далі ... Бачите, як все просто?

Хочеш вивчити польську мову, згадай свою сільську мову.

А ще є історія про Дональда Туска але я не знаю всіх фактів, проте в суспільстві є така поширена фраза.

*Polacy, **nic się nie stało** ...*

– “Поляци, ніц ше не стало” ... що в діалекті укр. мови звучить так “**ніц сі не стало.**”

Про Туска та його аферу я толком інформації не найшов, але ось таке відео найшов:

Edyta Górniak - Nic się nie stało

Польські слова, які є і в оф. укр. мові

Ну або майже є, майже подібні.

Оці двоє слів завжди чую в різних контекстах.

dobra i dobrze {добже}

– *dobra* як прикметник, в значенні добре, добрий, та як вигук “Добре!” а також як іменник “добрива” а

– *dobrze* як прислівник в значенні добре (ок).

kajać się – *przyznawać się do błędu, winy, wyrażając swój żal*

– визнати помилки, провину, висловивши жаль у зв’язку з.

spowiedź {споведжь} – сповідь (confession).

grzechy {гжехи} – гріхи (sins)

pasować

(<http://en.bab.la/dictionary/polish-english/pasowa%C4%87>) – в нас це слово “підходити” в значенні пасувати по вигляду.

А в них в багатьох контекстах. Наприклад фраза “Як тобі підходить 3 година, щоб ми зустрілись” – “Jak ci **pasuje** godzina trzecia, że spotkaliśmy?”

Слово **верстат** існує в українській мові. Суржик чи російський аналог – станок. Але я добре пам’ятаю, як мені розказували історію про ткацький **варстат**, який був в будинку де я виріс. А потім виявилось, що подібні **варстати** були в багатьох сім’ях, як один із методів заробітку на життя. Навіть цілі роди називали в честь їхньої зайнятості – “Ткачикові”.

В польській мові слово верстат перекладається як **warsztat**, але звучить як {**варштат**}. Дуже часто, польські слова з складом SZ (“ш”) переходять в українську мову вже в формі простої букви “с”.

Інші слова (майже як наші):

szanuj {шануй} – шануй.

zaledwie – заледве, ледь.

chłopaki – хлопці, хлопята.

łydka {литка} – литка.

krzyknąć {кшикннчъ}, **krzyknął** {кшикнав} – кричати, крикнув.

wreszcie {врешчье} – врешті.

właśnie {ввашьне} – власне, точно, саме так.

choćby {хочьби} – хочби.

brzuch {бжухо} – пузо, брюхо. Звідти й Брюховецький.

kiepski – кепські (справи).

paskudny – паскудні, огидні (справи).

oburzeni {обурені} – обурені

faszerowane – фарширований

zwycięstwo {звйценство} – пеермога (звитяга)

zerknę – зиркне гляне. Здається обидві форми є в оф. укр. мові.

tłumaczenia zwykłe – регулярний переклад (тлумачення).

materac {матерац} – матрац. А в діалекті так і кажуть- матрац.

kufer – Я навіть не знаю чи офіційно таке пояснення скрині є, але в літературі пам’ятаю пробігало – **куфер**.

piwnica – пивниця, склад, погріб.

szóstka {шустка} – шістка.

chcieć {хцечь} – хотіти.

śasiad {соншяд} – сусід (ну майже як в нас).

włosy {ввосои} – волосся.

wyjątkowo {вийонтково} – винятково, виключно, спеціально.

kosz na śmieci – відро (кошик) для сміття.

staw – став, ставок.

pojawił się – з'явився.

spodziewany – передбачено.

oczekiwany – очікуваний. **nieoczekiwany** – несподіваний.

zimno – зимно, холодно.

nuda – нудьга, перебувати в стані нудьги, нудитись (діалект).

żałuje {жалуєм} – шкодуємо.

piekarnia {пекарня} – пекарня.

pierogi {перогі} – пироги, але вареники.

chudoba – худоба.

karczma – корчма.

gospodarka – господарка (economy, business, farming).

szaleństwo – шаленство 😊 (madness, craziness).

szkło {шкло} – скло.

częstować się {ченстовачь ше} – частуватись, пригощатись.

mina, mina {мінов} – міна, вираз обличчя.

UPD: Частину інформації я виніс в окремі блог-дописи, бо вони оголосили унікальність та незалежність.

PS. Про слова **spichlerz** (зерносовище) та **wrzucić** (вручити) можете детальніше прочитати в моєму іншому пості – [Як вжучити комусь Шпіхлерик](https://landike.wordpress.com/2015/06/04/szpichlerzyk-i-wrzucic/) (<https://landike.wordpress.com/2015/06/04/szpichlerzyk-i-wrzucic/>).

Resources:

- <http://sum.in.ua/> (<http://sum.in.ua/>)

- <https://en.wiktionary.org/wiki/> (<https://en.wiktionary.org/wiki/>) + <https://pl.wiktionary.org/> (<https://pl.wiktionary.org/>)
- http://ukrainian_explanatory.academic.ru/ (http://ukrainian_explanatory.academic.ru/)
- <http://sjp.pl/> (<http://sjp.pl/>) + <http://en.bab.la/dictionary/polish-english> (<http://en.bab.la/dictionary/polish-english>)
- <http://slavenica.com/> (<http://slavenica.com/>) + [Словарь старославянских слов](http://hogwarts.ru/library/show.php?cat=1&id=39503&uid=guest) (<http://hogwarts.ru/library/show.php?cat=1&id=39503&uid=guest>)
- [Vasmer's dictionary](http://starling.rinet.ru/cgi-bin/query.cgi?basename=%5Cdata%5Cie%5Cvasmer&root=config&morpho=0) (<http://starling.rinet.ru/cgi-bin/query.cgi?basename=%5Cdata%5Cie%5Cvasmer&root=config&morpho=0>)
- [Польська Мова – Теперішній час](http://polski.at.ua/index/teperishnij_chas/0-9) (http://polski.at.ua/index/teperishnij_chas/0-9)
- [Lexical Distance Among the Languages of Europe](https://elms.wordpress.com/2008/03/04/lexical-distance-among-languages-of-europe/) (<https://elms.wordpress.com/2008/03/04/lexical-distance-among-languages-of-europe/>)
- [“Осторожно – Польский язык](http://www.adme.ru/svoboda-kultura/ostorozhno-polskij-yazyk-804660/) (<http://www.adme.ru/svoboda-kultura/ostorozhno-polskij-yazyk-804660/>)“
- [Словник українських говірок Карпатського регіону](http://evrika.if.ua/91/) (<http://evrika.if.ua/91/>) Дмитро Савчук.

Advertisements

 POLSKI

 ДІАЛЕКТ

 WORDS

Published by Andrii Lundiak

Passionate to analysing thoughts, psychology, philosophy, relationship, etc human being stuff. Eager to get as much knowledge as possible. Web Developer. #English and #EDM addicted. #Genealogy and #History oriented, like Snowboarding. My Facebook profile: <https://www.facebook.com/andrii.lundiak> My LinkedIn profile: <https://www.linkedin.com/in/alundiak> My Twitter: <https://twitter.com/landike> [View all posts by Andrii Lundiak](#)

12 comments

1. **codedoc255** says:

AUGUST 3, 15 AT 5:34 AM

Почитав з задоволенням. Хороший пост. Файний!

REPLY

2. **іУкраїнець #7 – Poly Jazyk** says:

MAY 6, 16 AT 3:40 PM

[...] іУкраїнець #6, [polyjazyk blog] [...]

REPLY

3. **Andrew** says:

MAY 16, 16 AT 8:26 PM

Чи маєте якусь статтю або інформацію на тему чисто українських слів або слів, яких у нас запозичили, приміром, та ж польська мова чи російська.

REPLY

○ **Andrii Lundiak** says:

MAY 16, 16 AT 9:04 PM

На разі не маю. Не зустрічав такого. Укр. мова вона є похідна в історії мовознавства. Цікава думка, буду звертати увагу.

Але на разі, в польській мові слово х*й активно використовується. Фразу “ni чуja” таж часто чую. Ну а фраза “zajebicie”,

що означає майже то саме, що і “за*бись” активно використовується в офіційні мові. Ну не на ділових зустрічах, але між людьми то точно.

REPLY

4. **Andrew** says:

MAY 16, 16 AT 9:34 PM

Ну зрозуміло, наших там багато – навчили. І сам був, чув на власні вуха. Один друг, який живе в Польщі казав, що це вони так люблять за нашої присутності говорити. Не знаю, можливо в них це і приїлося уже, як у нас на західній частині “kurwa”.

Просто, якщо ми у всіх по-троху запозичили, то що у нас є власного? Чи можливо наша мова і справді та сама “говірка”, “діалект”, як нам люблять часто з однієї сторони дорікати. Хочу себе переконати в протилежному. Сподіваюсь, як буду мати час, почитаю Ваш блог і, можливо, знайду для себе котрісь відповіді на це питання.

REPLY

○ **Andrii Lundiak** says:

MAY 16, 16 AT 9:43 PM

Я тепер точно буду слідкувати і за таким напрямом запозичення. Але я більше ніж переконаний, в чистій науковій точці зору про історію індоєвропейських мов. Ія кщо відкинути націоналістичні та емоційні думки, то все не так просто. А якщо включити режим заядлого патріота, тоді закінчиться ще одним але західно-польским майданом 😊 Я люблю науку, та наукові підходи. І які б результати не були, я завжди готовий їх сприймати так як є.

Все що можу зараз сказати, я виріс в селі в Західній Україні, і там говорилили діалектом (і досі говорять :)), але якщо проаналізувати – то це 80% польська мова. Про такі слова і фрази буде в наступному дописі (майже готовий). Тому мені з села польська мова зрозуміліша швидше, ніж українцям зі Сходу чи хоча б з Києва. Історія... Політика... Життя... що ту ще скажеш. Деокли важко усвідомлювати реальність і пам'ятати минуле. Але то життя, треба рухатись вперед. Але знати про минуле, не забувати.

REPLY

○ **Andrew** says:

MAY 16, 16 AT 10:00 PM

Теж виріс на Західній Україні. Не в селі, але часто там бував, так що польська мова теж для мене є багато в чому зрозуміла. Був ще Чехії певний час, і враження від спілкування з чехами, від спорідненості наших мов привели мене в тому числі і на ваш блог. Зараз дуже зацікавився походженням нашої мови і перспективами її розвитку. В будь-якому випадку, дуже вдячний за розмову 😊

REPLY

5. **Особливі слова в польській мові – Poly Jazyk** says:

MAY 29, 16 AT 3:45 PM

[...] української мови до польської, про що я описав в попередній статті, хочу ще описати окремо цікаві польські слова, [...]

REPLY

6. **Polski vs. Українська #2 – Poly Jazyk** says:

AUGUST 9, 16 AT 2:56 AM

[...] застосування. А ще в одному із попередніх дописів “Polski język vs. Українська мова”, я почав з аналізу слов’янських мов, та чим вони [...]

REPLY

7. **Luba** says:

AUGUST 27, 16 AT 1:29 PM

Із задоволенням читала.

Дякую.

REPLY

8. **Анатолій** says:

JANUARY 31, 17 AT 9:21 PM

Цікаво, але кумедно. Відчувається аматорський підхід і розуміння на хлопський розум. Видно, що у вас немає філологічної освіти. Фраза про те, що галицький діалект – на 80 % польська мова – то взагалі в жодні рамки не вкладається... І про походження слова видіти те саме можна сказати. А що означає “Укр. мова вона є похідна в історії мовознавства”?

REPLY

○ **Andrii Lundiak** says:

JANUARY 31, 17 AT 11:06 PM

@Анатолій цілком влучно підмічено. В філології я аматор і без спеціалізованої освіти. Але люблю мови. Відносно діалекту – як ви поясните той факт, що приїхавши в Польщу, мені більшість слів знайомі? Просто – знаю їх, чую, розумію.

Я мав на увазі, що українська є похідна від словянської. Якщо є джерела іншої сторони розвитку укр мови – добавляйте сюди, почитаю.

REPLY

[Blog at WordPress.com.](http://WordPress.com)